

O NEKI KRITIKI

V drugi številki revije *Zgodovina za vse* za leto 2003 je izšel prikaz zbornika o *Splošnem ženskem društvu 1901-1945*, ki ga je izdal Arhiv Republike Slovenije. Avtor zapisa Aleksander Žižek ima zelo rad pregovore in rekla, ki jih v naši dnevni politiki ne manjka, rad pa jih tudi obrača na glavo. Tako je najbrž pod vplivom fraze *Le čevlje sodi naj kopitar*, vse raziskovalke, ki so sodelovale pri omenjenem projektu, proglasil za feministke. Dokaj nenavadno je, da nek izobraženec enači temo raziskovanja z vedenjem raziskovalca. Sprašujem se, kakšna asociacija se mu bo porodila, če bo prebiral dela o dvornih norcih ali vampirjih. No, vsekakor pa lahko na podlagi te splošne ocene, ki jo daje, sklepamo, da knjige ni preveč pozorno prebral. Članice društva nika- kor niso bile feministke, z današnjo predstavo o njih pa imajo kaj malo skupnega.

Zanimivo je Žižkovo rangiranje člankov v ome- njeni publikaciji, le tri označuje kot razprave, a med njimi dvema doda prilastek »politični«. Žal ni jasno, kaj s tem misli, sta povezani z današnjo politiko ali je hotel zapisati, da posegata na poli- tično področje. Ostala poglavja pa razvršča med prispevke in še nižjo stopnjo – zapise. Moti ga veliko število biografskih prispevkov in dodaja, da lahko najdeš tako koncentracijo biografij le še v biografskem leksikonu. Moški zgodovinarji (zapisal je moška zgodovina!) so tako pisanje že prerasli. Najprej moramo ugotoviti, da življenje- pisov članic SŽD v *Slovenskem biografskem lek- sikonu* razen nekaterih izjem ni. In ker predvide- vam, da je imel Žižek v mislih prav ta leksikon, pogledjmo, kdo je vanj pisal – večinoma moški, raziskovalci, akademiki prejšnjih generacij slo- venskih zgodovinarjev, literarnih zgodovinarjev in eminentni storkovnjaki z drugih področij. Je hotel avtor kritike na hitro pomesti z njihovim delom, ga je prerasel?

Na koncu sicer izvemo, da je njegov odnos do knjige izrazilo pozitiven, žal pa tega ne utemelji niti z enim stavkom, trditev ostaja kot zapis ne- kega subjektivnega občutka. Vsiljuje se misel, da bi razlaga tega stališča Žižka najbrž pripeljala do razkoraka z njegovo pavšalno, skoraj minimizi- rajočo kritiko.

Zakaj se mi je zdelo potrebno tole zapisati? Lahko ugotovimo, da je v današnjem sloven- skem zgodovinopisju relativno malo kritike, pri-

kazi knjig so večinoma le povzetki vsebine, kar je razumljivo, saj pisanje pravih kritik zahtevajo pogosto ne le študij dela, ki ga predstavljamo, ampak tudi poznavanje širše problematike. Taka konstruktivna kritika bi bila vsekakor zelo do- brodošla.

Naj se na koncu obregnem še ob tale stavek iz Žižkovega prispevka: »Urednici sta k pisanju povabili 30 pisk (!) in piscev...« Klicaja nisem dodala, naredil ga je avtor. Priznam, da bi ga na- pisala tudi jaz, kajti ta beseda naj bi bila očitno roditelj množine samostalnika 'piska'. Besede piska v slovarjih slovenskega knjižnega jezika ni. Morda je avtor dobil asociacijo v pogovorni frazi, da je nekdo zadnja piska, kar izrečemo, če hočemo povedati, da ima majhen vpliv v družbi. Avtorice prispevkov v omenjenem zborniku to zagotovo niso!

Anja Dular

»KRITIKI SO LAHKO LE LJUDJE, KI IMAJO DRUGAČNO ZGODBO O ISTEM DOGODKU«*

Odgovor urednic zbornika *Splošno žensko društvo 1901-1945* na oceno mag. Aleksandra Žižka v *Zgodovini za vse*.

Po uvodni vsebinski predstavitvi zbornika *Splošno žensko društvo 1901-1945*, ki ga je v dru- gi številki *Zgodovine za vse* pripravil mag. Alek- sander Žižek, se je v nadaljevanju (oziroma bolj proti koncu) lotil tudi metodološkega in vsebin- skega ustroja zbornika.

Avtorja kritike moti (pre)obsežen *hagiografski* del zbornika, namreč biografske zgodbe žensk, ki so delovale v Splošnem ženskem društvu. Urednici sva ravno zato, ker se nama je zdelo pomanjkanje biografskih podatkov o pomemb- nih tvorkah slovenske preteklosti že sramotno, aktivirali tako veliko število sodelavk in sodelav- cev, ki so pisali prav zgodbe o ženskah. Poleg tega pa postajajo življenjepisi v novjšem času, ko stopajo v ospredje zgodbe malih, prezrtih lju- di, pomembna podlaga za znanstveno delo, ki

* LESKOŠEK, Vesna: *Zavrnjena tradicija*, C.F. : Ljubljana 2001, 16.

naj bi podalo realnejšo podobo preteklosti. Soustvarjale so jo tudi ženske. Ob tem je treba dodati še, da življenjepisi, na primer, Josipine Vidmar, Minke Gašperlin, Ane Založkar, Eleonore Groyer, Terezije Jenko, Romane Vasič niso objavljeni še v nobeni strokovni literaturi in da v Letu svetnikov najdemo precej več svetnic kot v Slovenskem biografskem leksikonu pomembnih Slovenk.

Žižek meni, da *ženske* kakor tudi *moške* zgodovine ni in da nista ločeni. Čestitava! Kajti nasprotnega v zborniku o Splošnem ženskem društvu ni mogel prebrati. Očitno pa je že na podlagi tega, da so v zborniku glavne junakinje – za spremembo – ženske in da govorimo v glavnem o njihovi preteklosti, povzel, da gre za 'žensko' zgodovino. In takoj sledi primerjava z 'moško' zgodovino, ki se ji kaj podobnega, kot je omenjeni zbornik, ne bi moglo več zgoditi. A zgodile so se ji Slovenske kronike 19. in 20. stoletja, v katerih je o ženskah bore malo napisanega. Zavedava se, da bi morali kritiko tega eminentnega dela zapisati za kakšno drugo publikacijo, a ker govorimo ravno o tem, kaj je »moška' zgodovina že prerasla«, samo še kratka statistika: *v Slovenski kroniki 20. stoletja najdemo na 475 straneh približno deset* dogodkov, povezanih z ženskami, in približno *devet* ženskih imen v celem prvem delu knjige, ki obsega obdobje od 1900-1945. Podobno se nam zgodi ob pregledu Zgodovine Slovencev, Zgodovine slovenskega naroda ali Slovenske zgodovine. Ne v teh ne v drugih knjigah o slovenski zgodovini ni datuma, ko so ženske dobile volilno pravico, *kaj šele s tem povezanih dogodkov. Gre torej za popolno zanikanje ženskega prispevka k zgodovini Slovenije pred drugo svetovno vojno* (podatke je zbrala Vesna Leskošek v svoji knjigi *Zavrnjena tradicija*, Ljubljana 2001, str. 16). V drugih treh Kronikah ni dosti drugače.

Po sklepnem 'veseljenju' nad nadaljevanjem, nad zanimivimi študijami in monografijami, ki bodo temeljile *na modernejši eksploataciji virov*, sklepava, da se Žižek veseli 'moškega' pristopa k zgodovini ženskega gibanja na Slovenskem. Preroško naznanja, da bodo *preteklost, sedanjost in prihodnost skupne dimenzije*. A po sedanjih izkušnjah bomo morale krepko poprijeti tudi zgodovinarke.

Za večino žensk, katerih *neatraktivne* življenjske zgodbe smo objavili v zborniku (Vodetova, Štebija, Hočvarjeva, Engelmannova, Komanova, ...), niso stali ne pravi ne nepravi moški: ne-

katere so s poroko zgubile svojo intelektualno moč ali pa so svoje interese podredile družini in možu (Bartolova, Klemenčičeva), večina učiteljic in uradnic pa sploh ni bila poročena. Sklepni stavek kritika: *Za vsako uspešno žensko stoji pravi moški*, zato izzveni kot posmeh, saj pokaže, s kakšno intenzivno (moško) študioznostjo je bil zbornik prebran in okritiziran.

Naj na koncu omeniva še ugotovitev naše že omenjene sociologinje, ki se ukvarja pretežno z mestom in položajem žensk v preteklosti, namreč, da *na zgodovinarjeve ideje in metode* (in kritike, op. p.) *vpliva družbeno okolje, v katerem zgodovinar deluje... Zgodovinarjeva pripadnost kakšni skupini vpliva na njegovo interpretacijo...* In celjska delu zgodovinarok ni pretirano naklonjena.

Nataša Budna Kodrič, Aleksandra Serše

1. PISMO BRALKI

Najprej moram povedati, da v pretekli številki revije *Zgodovina za vse* pod naslovom *Od dobrih deklet do feministk* ni bila napisana *kritika*, kaj šele *recenzija* zbornika o *Splošnem ženskem društvu* – to, kar napišem za *Zgodovino za vse*, namreč sam najraje imenujem poročila o knjigah. Tvori jih približno 70 % 'pravega' ('objektivnega') poročila o knjigi (avtor(ji), povzetek vsebine) in okrog 30 % ubeseditve mojih občutkov ob branju. Pri tej komponenti poročila je odločilen vtis, ki ga dobim ob prebiranju celote (rdeča nit, način podajanja tematike, pri zbornikih tudi kompatibilnost prispevkov ...). Moja poročila so tako vedno subjektivna – če jih kdo prebere, prebere poleg osnovnih informacij o knjigi tudi moje videnje nekega dela. (Tudi) na temelju moje informacije se lahko odloči za branje ali pa ne, ko (če) stvar prebere pa ima seveda popolno pravico, da si o delu ustvari svoje mnenje, ki je lahko diametralno drugačno od mojega. Delo vedno presojam skozi oči povprečnega, pa vendarle dokaj razvjenega bralca, ki mu je večina tovrstnih del tudi namenjena. Všeč mi je, če zmorejo avtorji strokovno (znanstveno) korektnost in natančnost kombinirati in podajati s tekočo, zanimivo pripovedjo, kar pa seveda ni pogoj za moje 'dobro' mnenje o delu, čeprav je po drugi strani res, da dolgoveznost in suhoparnost zame nista sinonim za znanstvenost. Moja ciljna publika so ljudje, ki so jim taka dela v resnici na-